

התורה

מרבני מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת חיי שרה תשפ"ד

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

• ווי העמודים וחשוקיהם | שאלה משולחננו של מרן שליט"א •

לאכול פירות וירקות בלאיים

שאלה. הנה ישנם כמה סוגי פירות וירקות אשר יש בהם ערבוב של זרעית שני מינים שונים (מין בשאינו מינו) כדי לקבל זרעים עמידים יותר למוג אויר וכיו"ב, וכיום רוב האבטיחים, מלונים, והמלפפונים שיש בשוק, נורעו בתערובת עם דלעת, כיון שהדלעת הוא ירק עמיד יותר, ואמנם הדלעת לא ניכרת בפרי אך זה הרכבה האסורה מה"ת. וכן בפירות יש מיני פירות שבחלקם הם מורכבים, כגון: משמש (מורכב על כנות של אפרסק + שקד), אפרסק, אגס (מורכב עם חבוש), שזיף ושקד, ועוד.

ואמנם הפירות והירקות מותרים באכילה, אבל החקלאים עוברים על איסור בעת ההשתלה, וכן אסור לקיים את הכלאים, ולכן נשאלת השאלה האם ראוי לאכול פירות וירקות מורכבים אלו שנעשה בהם איסור.

תשובה. אסור מן התורה להרכיב שני אילנות מין בשאינם מינים כמבואר בשו"ע (יו"ד סימן רצה ס"א), ואסור לקיים המורכב בלאיים, אבל הפרי היוצא ממנו מותר, ואפילו זה שעבר והרכיבו [שו"ע (שם ס"ז)], וכן לגבי כלאי זרעים (שו"ע יו"ד סימן רצ"א א-ב). והמקור שהפירות מותרים באכילה הוא ממסכת חולין (דף קיד ע"ב) דאיתקוש לכלאי בהמה, מה בהמתך היוצא ממנה מותרת, אף שדך היוצא ממנו מותר.

[יש לציין, שכל זה רק בשותל עץ מורכב, אבל אם שותל עצים שהורכבו בעבר, כגון הלוקח גרעינים מעץ מורכב, או לוקח ענף מעץ מורכב, ושותל ממנו עץ, אינו עובר בכלום, כי התורה אסרה רק את ההרכבה, ולא את היוצא ממנו, ומותר גם לשותלו לכתחילה].

וכיום המצב שבא"י הקדושה זרעים מאות אלפי דונמים של פירות וירקות מורכבים, שבעצם ההרכבה והשתילה יש בזה איסור, וכן בקיום הכלאים יש איסור וצריך לעקורם. ויש לדון דאף שזה מותר באכילה מן הדין, מ"מ אולי יש לנו ענין להמנע מאכילת פירות וירקות המורכבים, כי בזה שאנו קונים אותם אנו מסייעים בעבירה, כי אם היו קונים פחות היו שותלים פחות, והיו עוברים פחות על איסורים, וגם יתכן דאם היה התעוררות לאיסור זה והשומרי תומוצ"ז היו דורשים דווקא ירקות ופירות שלא נעשה בהם איסור, היו חקלאים שותלים בלי איסור, וכמו שכתב הקהילות יעקב (ח"ב סימן ז) לגבי לקנות ממפעל שמחלל שבת שהאיסור הוא גם משום שגורם לו לייצר עוד סחורה באיסור.

סיבה נוספת שיש להמנע מקניית תוצרת זו, כי יש לנו כאב גדול שבא"י, הארץ שניתנה לנו בשביל לשמור בה את המצוות התלויות בארץ, המצב הוא שהשתילה נעשית באיסורי תורה, ובכל שנה שותלים מליונים!!! של ירקות מורכבים. וא"כ בזה שנמנעים מלקנות פירות וירקות אלו, אנו מקיימים חובת מחאה, ומראים שכואב לנו המצב שכאן בא"י הארץ שעניי ה' אלוך בה, עוברים כ"כ הרבה איסורים.

ואמנם מצאנו במסכת ראש השנה (דף כ ע"א) שחז"ל העדיפו לדחות את ר"ה לשבת, למרות שביטלו עיי"ז תקיעת שופר, כדי שלעם ישראל יהיה במוצאי הצום ירקות טריים, חזינו כמה חז"ל חששו לאכילת ירקות, וא"כ אולי א"א לאסור לאכול את הירקות שמעיקר הדין הם מותרים באכילה. אך יש לדחות, שאם אנשים נכשלים באיסור ואפשר למנוע אותם, יש להמנע מצריכת הירקות, וכמו לגבי שופר שביטלו את התקיעות בשבת כדי למנוע איסור מאיזה אדם אחד. [ובעצם הדבר, האם אכילת ירקות ופירות זה דבר טוב, יעוין במסכת שבת (דף קמ ע"ב), ובעירובין (דף נה ע"ב), ובתוס' שם].

ובספר אעלה בתמר (עמוד עג) כתב מרן בעל אילת השחר זצ"ל שמרן החז"א זצ"ל לא רצה לאכול ממיני הפירות שגדלים ע"י מעשה הרכבה של בני אדם, רק מפירות טבעיים שלא נשתנו ממעשה ידיו של הקב"ה. ולכן נראה שאמנם קשה לאסור בפירוש מה שהתירה התורה, ובפרט שכל אחד שימנע מלאכול א"א לומר שבגללו ישתלו פחות ויעברו פחות עבירות, אבל בכל זאת בוודאי במקום שאפשר ראוי להמנע מלאכול פירות וירקות אלו, ועדיף לקנות פירות וירקות מחו"ל, מאשר לקנות פירות וירקות מא"י שנעברו בהם עבירות חמורות. ומאד כדאי לברר היכן יש לקנות פירות וירקות ללא חשש הרכבה, ואם יהיה ביקוש לפירות וירקות אלו, זה יביא את החקלאים לחפש עצות איך להמנע מזה, או שיהיו חקלאים שזרעו וישתלו בהיתר, ודבר זה יגרום לנחת רוח גדול לאבינו שבשמים, וזה יקרב את הגאולה השלימה.

[אך יש אנשים שיש להם גינות בביתם, והולכים למשתלה לקנות שתילים כדי לנטעם בבית, ובוה בוודאי לכו"ע יש מאד להזהר שלא לקנות שתילים מורכבים, כי הקונה שנוטע בעצמו יכול לעבור בשוגג על האיסור החמור של כלאי פירות, ולכן חייב לברר קודם אם אין בזה חששות של כלאים. ובכלל, ראוי שלא לקנות כלל במשתלה שמרכיבה ומוכרת עצים או זרעים, שעוברים שם באיסורים חמורים ומכשילים את הרבים].

ויאכלו וישתו הוא והאנשים אשר עמו וילינו ויקומו בבוקר (בראשית כד, נד). נשאלתי בימי מלחמת המפרץ, שנהגו אז לערוך חופות בצהריים מפחד הטילים האכזריים שנשלחו מבבל הרשעה לא"י בלילות, האם יש ענין להתאמן ולערוך סעודת נישואין בלילה דווקא, למרות שיתכן שיצטרכו לרוץ למקלטים באמצע. והבאנו דברי הנצי"ב בהרחב דבר (כאן) עה"פ הג"ל שנאמר באליעזר לאחר שקידש את רבקה ליצחק, וכתב שם בזה"ל: 'והנה סעודת נישואין זו היתה בלילה, שהרי אלעזר בא לבאר לעת ערב, ועד שעברו כל אלה היה איזה שעה בלילה, ואז עשו הסעודה. ומה נגרר מנהג ישראל בנישואין דמגהי בה בלילה, כדאיתא בנדה (דף סה ע"ב), משום דנישואין הראשונים שהיה בישראל היה כך, עכ"ל.

גם בשו"ת אפרקטא דעניא (ח"א סימן קעב) הביא בשם ספר מטעמים (ערך חופה אות קלב) שאיתא במדרש שמשטה הנישואין של יעקב עם לאה היה בלילה. עוד הביא שם בשם ילקוט ראובני (פרשת ויצא) שמשטה של יעקב היה בשבת, ומכאן סמכו חכמים שהאוחז באמצע הסעודה בערב שבת, וקידש עליו היום שמפסיק, ומה הוכיח האפרקטא דעניא, שיעקב לא קידש בלילה אלא ביום [יעו"ש שדן לגבי מה שמבואר בבאר היטב (אבהע"ז סימן כו סק"ד ובפתחי תשובה סק"ז)] שהאריכו בוה אם מקדשין בלילה].

וקצת צ"ע שאם קידש ביום והסעודה התחילה ביום, איך לא ראה שהיא לאה, ושמה זה היה המנהג לכסות פני הכלה, ולא ראה קודם החופה, ולא בשעת הסעודה.

ומסתבר שיש קצת ענין להתאמן ולערוך את הסעודה בלילה, ולפחות להמשיכה לתוך הלילה, וכל זה באם אפשר שהמסובין יבואו, ולא יהיה שום עגמת נפש לחתן ולכלה.

ויאמר אחיה ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור אחר תלך... נקרא לנערה ונשאלה את פיה... ותאמר אלך (שם כד, נה-נח). נשאלתי בחתן וכלה שמיד לאחר נישואיהם אירע אסון ואבי הכלה נפטר ונשארה רעייתו האלמנה בודדה בית. החתן רצה לנסוע עם כלתו לעיר הרחוקה שם היו עתידים לגור, אך בני המשפחה הפצירו בכלה שתמתין עם בעלה עד לאחר סיום השלושים, ויגורו בינתיים עם האמא האלמנה הטריה שהורגלה לכך שהכלה בהיותה בחורה גרה עמה, ותקל עליה מהצער הנורא, ולא ידעה האם לנסוע כרצון בעלה, או להמתין כרצון אמה ואחיה.

והשבנו שאולי יש ללמוד ממה שמצינו בפסוקים (כאן), שרבקה אמנו החליטה לילך עם אלעזר לאחר שבקשו אמה ואחיה תשב עמו הנערה ימים או עשור, והיא אמרה שתלך עם האישי ומיד. וגם שם הרי אמה נתאלמנה באותו יום כשהמלאך המית את בתואל, ובכ"ז עזבה אותה ולא הסכימה להשאר עמה לפחות חודש ימים או שבועה, אלא מיד הלכה. ואולי גם בשאלתנו א"צ להתחשב עם אמה האלמנה ואבלה, ויכולה ללכת מיד עם החתן לביתה, כמו שרבקה הלכה הלכה מיד לא"י ליצחק.

והנה כתוב בתורה (בראשית ב, כד) 'על כן יעזוב איש את אביו ואמו ודבק באשתו, ואמרו על כך דורשי רשומות בדרך דרש, על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו, כלומר שדווקא כשאביו ואמו שניהם בחיים, אבל אם אחד מהם נפטר, לא יעזוב את אביו או את אמו כשהם לבד, ולכן אולי אין ראוי לעזוב את אמה האלמנה מבלי להמתין לפחות את ימי השבעה.

ואולי אין ראיה מרבקה שלא היתה חייבת לכבד את אמה הנוכחיה, עוד יתכן שאמה לא בקשה שתשאר למענה אלא לטובת הבת, ועל זה היא ויתרה והלכה עם אלעזר, וכמו כן חששה שרועים למנוע ממנה להינשא ליצחק אבינו, אבל באופן רגיל כשהאמא דורשת שתשאר למענה אולי צריכה להשאר משום כיבוד אם, אך מן הדין נראה דמותר לכלה לנסוע, בתנאי שלא יראה כולוול באמה האבלה, וככפיות טובה וכמקלה אביו ואמו.

